

Državni izpitni center

M 1 3 2 5 4 1 1 3

JESENSKI IZPITNI ROK

PSIHOLOGIJA

NAVODILA ZA OCENJEVANJE

Sreda, 28. avgust 2013

SPLOŠNA MATURA

Moderirana različica

IZPITNA POLA 1

1. naloga

Naloga	Navodila za točkovanje	Točke
1.1	Opredelitev čustev: Čustva so procesi, ki izražajo človekov vrednostni odnos do zunanjega sveta ali do samega sebe. Temeljni čustvi: Janko – jeza, Metka – žalost Metoda opazovanja: introspekcija	
2. raven	opredelitev, ugotovljeni obe temeljni čustvi in poimenovana metoda	4
	opredelitev, ugotovljeno 1 temeljno čustvo in poimenovana metoda ali opredelitev in ugotovljeni obe temeljni čustvi	3
1. raven	opredelitev in poimenovana metoda ali opredelitev in ugotovljeno 1 temeljno čustvo ali ugotovljeno 1 temeljno čustvo in poimenovana metoda	2
	opredelitev ali ugotovljeno 1 temeljno čustvo ali poimenovana metoda	1
1.2	Poimenovanje drugih temeljnih čustev: strah, veselje Ključne besede v opisu govornice telesa za učenca, ki doživlja: – strah: <i>obrazni izrazi</i> (usta in oči so odprti in napeti, na sredini čela so vodoravne gube ...); <i>stik s pogledom</i> (učenčev pogled bega s sošolca na sošolca ...); <i>gibi</i> (ko pomislimo na neko snov, si z rokama pokrijemo obraz ...); <i>drža telesa</i> (sedimo sključeno ...), – veselje: <i>obrazni izrazi</i> (dvignjeni kotički ustnic, gubice okrog oči in okrog zunanjih kotičkov ust, usta so lahko odprta, da se vidijo zobje, lica so dvignjena); <i>stik s pogledom</i> (dalj časa trajajoč, odobravajoč pogled ...); <i>gibi</i> (mahamo/krilimo z rokama, s prsti kažemo OK ...); <i>drža telesa</i> (učenec s pokončnostjo drže deluje, kakor da verjame v svoje znanje..); <i>dotik</i> (sošolca spodbudno potreplja po rami ...). – Drugi odgovori po presoji ocenjevalca. Metoda opazovanja: ekstraspekcija.	
4. raven	navedeni 2 temeljni čustvi, 2 primera s po 3 elementi in poimenovana metoda	4
	navedeni 2 temeljni čustvi, 2 primera s po 2 elementoma in poimenovana metoda	3
3. raven	navedeni 2 temeljni čustvi, 2 primera s po 2 elementoma ali navedeni 2 temeljni čustvi, 2 primera s po 1 elementom in poimenovana metoda	2
	navedeni 2 temeljni čustvi, 2 primera s po 1 elementom ali navedeni 2 temeljni čustvi in poimenovana metoda ali navedeno 1 temeljno čustvo, 1 primer z 2 elementoma	1

Naloga	Navodila za točkovanje	Točke
1.3	Presoje pomena čustev s pojasnitvami: – <i>prilagoditvena funkcija</i>: doživljanje in izražanje čustev omogoča uspešno prilagajanje fizičnemu in socialnemu okolju; – <i>aktivacijska funkcija</i>: fiziološki procesi, ki potekajo ob močnem vzburjenju, omogočijo, da se človek pripravi na boj ali beg pred nevarnostjo; – <i>motivacijska (usmerjevalna) funkcija</i>: doživljanje pozitivnih čustev usmerja dejavnosti k cilju; doživljanje negativnih čustev nas usmerja k izogibanju, begu, premagovanju ovir ...; – <i>komunikacijska funkcija čustev</i>: ko posameznik doživlja neko čustvo, se izraža na poseben način, s tem pa daje drugim informacijo, ki vpliva na kakovost medosebnega odnosa ... – Drugi odgovori po presoji ocenjevalca.	
6. raven	3 presoje s pojasnitvami	4
	2 presoji s pojasnitvama	3
5. raven	2 presoji z 1 pojasnitvijo ali 3 presoje	2
	1 presoja s pojasnitvijo ali 2 presoji	1

2. naloga

Naloga	Navodila za točkovanje	Točke
2.1	Opis strategije postopne analize: – reševanje je sistematično: predvidevamo in načrtujemo ..., – cilj poskušamo doseči postopoma, s posameznimi koraki, ki zmanjšujejo razdaljo med začetnim in končnim stanjem problema, – reševanje problema je načrtovano in postopno od začetnega proti končnemu stanju, – pri vsakem koraku (vmesnem cilju) preverjamo, koliko smo še oddaljeni od cilja; se odločamo, kaj moramo še narediti, – izbiramo korake, ki nas približujejo cilju, in se izogibamo tistim, ki nas navidezno oddaljujejo od cilja ... Poimenovanje drugih strategij: – strategija poskusi in napake (ugibanje), – strategija vpogled (uvid, iluminacija)	
2. raven	2 značilnosti strategije postopne analize in poimenovani 2 drugi strategiji	4
	1 značilnost strategije postopne analize in poimenovani 2 drugi strategiji	3
1. raven	1 značilnost strategije postopne analize in poimenovana 1 druga strategija ali 2 značilnosti strategije postopne analize ali poimenovani 2 drugi strategiji	2
	1 značilnost strategije postopne analize ali poimenovana 1 druga strategija	1
2.2	Opis poimenovanih strategij: – <i>strategija poskusi in napake</i>: reševanje problema je bolj ali manj naključno; ugibamo, kakšno pot naj uberemo do cilja; vse rešitve so enakovredne, zato jih naključno preizkušamo; ni načrtovanja ..., – <i>strategija vpogled</i>: rešitev problema se pojavi nenadno, z uvidom, ki temelji na prestrukturiranju problema; problem rešimo, ko ga vidimo v novi luči oziroma ko na novo povežemo elemente problemske situacije ... Primeri za poimenovani strategiji: – <i>strategija poskusi in napake, npr.</i>: težavno matematično nalogo uspe rešiti dijaku le z ugibanjem oziroma s poskusi in napakami: loti se je tako, da povsem naključno, brez načrtovanja, išče različne poti, kako priti do rešitve ..., – <i>strategija vpogled, npr.</i>: dijak že dober mesec pospešeno razmišlja, kako bi preveril hipotezo, ki jo želi raziskati v seminarski nalogi; nekega dne se nenadoma domisli, kako bo izvedel raziskavo ...	
4. raven	opisani in s primerom ponazorjeni obe strategiji	4
	opisani obe strategiji, 1 ponazorjena s primerom	3
3. raven	opisana in s primerom ponazorjena 1 strategija ali opisani obe strategiji ali primera za obe strategiji	2
	opisana ali s primerom ponazorjena 1 strategija	1

Naloga	Navodila za točkovanje	Točke
2.3	Presoja dejavnikov, ki vplivajo na izbiro strategije, z utemeljitvami: – <i>vrsta oziroma struktura problema:</i> npr. zaprte probleme običajno rešujemo s strategijo poskusi in napake ali s postopno analizo; odprte probleme pa z vpogledom ..., – <i>ocena težavnosti problema:</i> npr. čim težji se nam zdi problem, tem večja verjetnost je, da ga bomo poskušali rešiti s poskusi in napakami ..., – <i>izkušnje posameznika pri reševanju problemov in predznanje:</i> npr. brez predznanja težko pridemo do vpogleda; probleme, s katerimi nimamo nobenih izkušenj, pogosteje rešujemo s strategijo poskusi in napake; izvedenci pogosteje od laikov rešujejo probleme s postopno analizo ..., – <i>okoliščine reševanja problema:</i> npr. če smo v časovni stiski, doživljamo stres, smo čustveno vznemirjeni ..., bomo pri reševanju problemov pogosteje uporabljali poskuse in napake kakor postopno analizo ... – <i>pomembnost naloge:</i> npr.: čim pomembnejša je naloga, tem večji stres povzroča, zato je verjetnost, da bomo pri njenem reševanju uporabili poskuse in napake, večja; za reševanje pomembnih problemov si vzamemo več časa, premišljeno načrtujemo korake, torej uporabimo postopno analizo ... – drugi smiselni odgovori po presoji ocenjevalca.	
6. raven	3 presoje z utemeljitvami	4
	2 presoji z utemeljitvama	3
5. raven	2 presoji, 1 utemeljena	2
	2 presoji ali 1 presoja z utemeljitvijo	1

3. naloga

Naloga	Navodila za točkovanje	Točke
3.1	Opredelitev proindividualnega vedenja: Proindividualno se vedemo, kadar v medosebnih odnosih postavljamo v ospredje sebe in svoje koristi. Opis razlike med asertivnim in egoističnim vedenjem: – obe obliki vedenja označujeta nekoga, ki se zna postaviti zase, vendar posameznik, ki se vede egoistično, to naredi zgolj zaradi sebe, tisti, ki je asertiven, pa to naredi z upoštevanjem interesov drugih; – nekdo, ki je asertiven, se zna postaviti zase, to naredi jasno in odločno, vendar je pri tem spoštljiv do drugih in upošteva njihove interese, medtem ko človek, ki se vede egoistično, interesov drugih ne upošteva; OPOMBA: Zadostuje en opis razlike med asertivnim in egoističnim vedenjem. Oblika proindividualnega vedenja: tekmovalnost	
2. raven	opredelitev proindividualnega vedenja, opis razlike med asertivnim in egoističnim vedenjem ter navedena še 1 oblika vedenja OPOMBA: Ocena 3 ali 4 točke je odvisna od kakovosti opredelitve in opisa razlike med obema oblikama vedenja.	3–4
1. raven	opredelitev proindividualnega vedenja in opis razlike med asertivnim in egoističnim vedenjem ali opis razlike med asertivnim in egoističnim vedenjem ter navedena še 1 oblika vedenja ali opredelitev proindividualnega vedenja in navedena še 1 oblika vedenja	2
	opredelitev proindividualnega vedenja ali opis razlike med asertivnim in egoističnim vedenjem ali navedena še 1 oblika vedenja	1

Naloga	Navodila za točkovanje	Točke
3.2	Primer asertivnega vedenja oseb v družini, npr.: – Marko in Peter sta brata. Marko je star osemnajst let, Peter petnajst. Kadar želi mlajši, Peter, ob koncu tedna zvečer oz. ponoči dlje časa ostati zunaj, se doma izgovori, da bosta z Markom preživela večer skupaj pri prijateljih in se tudi skupaj vrnila domov. Marko je v skrbeh za brata in mu nikakor ni všeč, da se brat pred starši tako izgovarja, zato mu jasno pove, naj tega ne počne, ampak naj staršem odkrito pove, kam in s kom gre, in tudi upošteva omejitve, ki mu jih bodo starši postavili glede večernega izhoda. Primer egoističnega vedenja oseb v družini, npr.: – Oče in mama sedita na kavču pred televizorjem in gledata film, ki je mamo vso prevzel. Oče se začne ob filmu nekoliko dolgočasiti in brez pojasnila preklopi na drug program, ki prikazuje posnetek nogometne tekme prejšnjega dne. Mama ga prijazno opozori, naj nadaljujeta ogled filma, oče pa jo grobo zavrne, da njemu pač mnogo bolj ustreza nogometna tekma kakor pa neka dolgočasna »limonada«. Primer tekmovalnega vedenja oseb v družini, npr.: – Kaja in Lara sta dvojčici, obe se učita igrati klavir. Kaja želi presegati Laro pri igranju, zato veliko vadi, predvsem kadar Lare ni doma. Ko se Lara vrne in vpraša sestro, ali je kaj vadila, Kaja zanika, ker želi, da bi bila sestra naslednji dan slabša od nje pri uri klavirja v glasbeni šoli.	
4. raven	ustrezni primeri ponazoritev za vse 3 oblike proindividualnega vedenja OPOMBA: Ocena 3 ali 4 točke je odvisna od kakovosti ponazoritev. Za 4 točke se mora posamezen primer nanašati na opis vedenja oseb v družini. Če so opisane druge okoliščine, je odgovor ocenjen s 3 točkami.	3–4
3. raven	ustrezna primera ponazoritev 2 oblik proindividualnega vedenja	2
	ustrezen 1 primer ponazoritve proindividualnega vedenja	1
3.3	Presoja vplivov proindividualnega vedenja na medosebne odnose z utemeljitvami, npr.: – <i>poslabšanje medosebnih odnosov:</i> pretirano proindividualno vedenje, npr. tekmovalnost, egoizem in sebičnost, vodi v neprijetnost, konfliktnost, odtujenost ... – <i>povzročanje medosebnih konfliktov:</i> zaradi tekmovalnosti ljudje pretirano zagovarjajo vsak svoje interese in se ne znajo ali nočejo uskladiti, poenotiti ... – <i>manj stikov med ljudmi:</i> zaradi tekmovalnosti so ljudje pretirano usmerjeni k ciljem in si ne vzamejo časa za druženje ... – <i>poslabšanje posameznikovega položaja v skupini, družbi:</i> zaradi egoističnosti ali sebičnosti neke osebe drugi lahko zaznajo, da ta oseba skrbi samo zase, zato postane manj priljubljena, neprijetna ... – <i>spoštovanje do neke osebe:</i> ker nekdo zna postavljati meje (asertivnost), ga lahko drugi bolj cenijo, spoštujejo ... – drugi smiselni odgovori po presoji ocenjevalca.	
6. raven	presoja 3 vplivov z utemeljitvami	4
	presoja 3 vplivov, 2 utemeljena	3
5. raven	presoja 2 vplivov, 1 utemeljen	2
	presoja in utemeljitev 1 vpliva ali presoja 2 vplivov	1

4. naloga

Naloga	Navodila za točkovanje	Točke										
4.1	Opredelitev ocenjevalne lestvice: – je tehnika za ugotavljanje stopnje izraženosti proučevanih pojavov (npr. stališč, interesov, vrednot, zadovoljstva, stresa ...). Značilnost opisne ocenjevalne lestvice: posamezne stopnje so določene z besednimi opisi Še dva tipa ocenjevalnih lestvic: številska, grafična.											
2. raven	opredelitev ocenjevalne lestvice, značilnost opisne lestvice in poimenovana še 2 tipa ocenjevalnih lestvic	4										
1. raven	3 dejstva	3										
1. raven	2 dejstvi	2										
1. raven	1 dejstvo	1										
4.2	Ponazoritev številske ocenjevalne lestvice: Matura prispeva k poglobljenemu znanju dijakov. <table border="0" style="width: 100%; text-align: center;"> <tr> <td style="width: 20%;">1</td> <td style="width: 20%;">2</td> <td style="width: 20%;">3</td> <td style="width: 20%;">4</td> <td style="width: 20%;">5</td> </tr> <tr> <td>Nikakor se ne strinjam</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td>Popolnoma se strinjam</td> </tr> </table> Ponazoritev grafične ocenjevalne lestvice: Ko razmišljam o maturi, sem (označi z X na črti): nezadovoljen _____ zadovoljen napet _____ sproščen Opis tipov ocenjevalnih lestvic: – <i>Številska lestvica:</i> stopnje so označene s številkami, – <i>Grafična lestvica:</i> narisana je črta med skrajnima točkama, na kateri označimo svojo oceno.	1	2	3	4	5	Nikakor se ne strinjam				Popolnoma se strinjam	
1	2	3	4	5								
Nikakor se ne strinjam				Popolnoma se strinjam								
4. raven	obe ponazoritvi, opis obeh ocenjevalnih lestvic	4										
4. raven	obe ponazoritvi, opis 1 ocenjevalne lestvice	3										
3. raven	obe ponazoritvi ali oba opisa ali 1 ponazoritev, 1 opis	2										
3. raven	1 ponazoritev ali 1 opis	1										

Naloga	Navodila za točkovanje	Točke
4.3	Presoja prednosti in pomanjkljivosti vprašalnika in intervjuja: Vprašalnik – <i>Prednosti:</i> lahko zberemo podatke več ljudi, npr. v anketi; podatke lahko pridobivamo po različnih poteh (neposredno, telefon, internet ...), dobimo veliko informacij (sploh z vprašalnikom odprtega tipa); lažja obdelava podatkov ... – <i>Pomanjkljivosti:</i> zahtevnejše analize podatkov z vprašalniki odprtega tipa; omejenost v odgovarjanju; ne moremo predvideti vseh možnih odgovorov (zaprti tip) ... Intervju – <i>Prednosti:</i> dobimo bolj poglobljene podatke, saj lahko spraševanec pove, kaj si misli o nečem, spraševalec pa lahko zahteva dodatne pojasnitve ... – <i>Pomanjkljivosti:</i> spraševanec ni anonimen; morda bo nezaupljiv pri odgovarjanju ali dajal socialno zaželene odgovore; podatke intervjujev težje statistično obdelamo; težje posploševanje kakor pri vprašalniku, saj po navadi intervjujamo manj ljudi ...	
6. raven	2 prednosti in 1 pomanjkljivost (ali obratno) vsake tehnike	4
	1 prednost, 1 pomanjkljivost vsake tehnike	3
5. raven	1 prednost, 1 pomanjkljivost ene tehnike ali 1 prednost (ali pomanjkljivost) vsake tehnike	2
	1 prednost ali 1 pomanjkljivost ene tehnike	1

IZPITNA POLA 2

A) Naloge izbirnega tipa

Naloga	Odgovor
1	C
2	B
3	A
4	B

Naloga	Odgovor
5	C
6	A
7	C
8	B

Naloga	Odgovor
9	A
10	C
11	B
12	D

Naloga	Odgovor
13	C
14	B

Za vsak pravilen odgovor 1 točka.

Skupaj 14 točk

B) Strukturirani eseji

1. naloga

Raven	Navodila za točkovanje	Točke
	ZNANJE: Oprelitev stresa: je vzorec fizioloških, spoznavnih, čustvenih in vedenjskih odgovorov organizma na dražljaje, ki zmotijo človekovo notranje ravnovesje. Oprelitev škodljivega stresa: – stres, ki ga doživljamo kot napetost, stisko, nevarnost; – kadar ocenimo, da so zahteve okolja večje od naših sposobnosti. Stresorji npr: – naravne nesreče, vojne, delovna preobremenjenost, zahtevno delo, prezahteven učni program, ocenjevanje znanja, smrt bližnje osebe, poroka, rojstvo otroka, čakanje v vrstah ...	
2. raven	opredelitev stresa in škodljivega stresa, navedba 3 stresorjev	4
	opredelitev stresa in škodljivega stresa, navedba 2 stresorjev	3
1. raven	opredelitev stresa in škodljivega stresa, navedba 1 stresorja ali opredelitev stresa, navedba 2 stresorjev ali opredelitev škodljivega stresa, navedba 2 stresorjev	2
	opredelitev stresa ali škodljivega stresa ali navedba 2 stresorjev	1
	RAZUMEVANJE IN UPORABA Opis treh faz izpostavljenosti stresu: – <i>Faza alarma:</i> zavedanje stresa, zaskrbljenost (šok) in krajši upad delovanja, v protišoku začne delovati simpatično živčevje, sprostitvev energetskih zalog, ki organizem pripravijo na akcijo. – <i>Faza odpora:</i> spoprijemanje s stresom, če stres premagamo, se organizem vrne na normalno raven, posledice stresa so v tem primeru spodbudne, če stresorja ne premagamo, ostanemo dalj časa v fazi odpora, organizem deluje s povečanimi zmogljivostmi, osredotočenost na delo ... – <i>Faza izčrpanosti:</i> porušeno je ravnovesje v delovanju simpatičnega in parasimpatičnega živčevja, pojavijo se različni znaki telesne in duševne izčrpanosti, neprilagojeno vedenje ... Ponazoritev posamezne faze s primerom, npr.: – <i>Alarm:</i> Mark je že dalj časa zaljubljen v Ano in končno se odloči, da ji izrazi svoja čustva. Ko Ana izve za Markova čustva, mu pove, da sama ni zaljubljena vanj in da je bolje, da ostaneta prijatelja. Mark je v šoku, zmeden in ne ve, kaj sploh narediti. Čez nekaj minut začne razmišljati, kako bi Ano vseeno prepričal, da sta "za skupaj". – <i>Odpor:</i> Mark začne obsipavati Ano z drobnimi pozornostmi, večkrat jo povabi v kino, poskuša se priljubiti njenim prijateljicam. Vendar ga Ana še zavrača. Mark se še dodatno trudi s pozornostmi do Ane, ponoči ne spi, malo je ... – <i>Izčrpanost:</i> Mark je neuspešen pri osvajanju Ane, zato se razvijajo znaki izčrpanosti: glavobol, motnje spanja, padec odpornosti, razdražljivost, nenadzorovani izbruhi jeze ...	
4. raven	opisane 3 faze, primer za vsako fazo OPOMBA: Ocena 4 ali 5 točk je odvisna od kakovosti opisov in primerov.	4–5

Raven	Navodila za točkovanje	Točke
3. raven	opisane 3 faze, primer za 2 fazi	3
	opisani 2 fazi, primer za vsako od 2 faz ali primer za vsako fazo	2
	opisani 2 fazi ali opisana 1 faza, primer za fazo ali primer za vsako od 2 faz	1
	SINTEZA IN VREDNOTENJE Presoje in pojasnitve negativnih posledic stresa, npr.: – <i>razvoj psihosomatskih motenj:</i> stres je povezan z aktivacijo AŽS, pogost stres povzroča psihosomatska obolenja. – <i>slabšanje samopodobe:</i> zaradi negativnih izkušenj pri spoprijemanju s stresom se zniža naše samospoštovanje, – <i>razvoj duševnih motenj:</i> hujši in dolgotrajni stresi lahko povzročijo depresivnost, anksioznost, – <i>porušeno ravnovesje v delovanju organizma:</i> ob dolgotrajni izpostavljenosti stresu ali neuspešnem spoprijemanju z njim se pojavijo znaki izčrpanosti: kronična utrujenost, motnje spanja, razdražljivost, – drugi smiselni odgovori po presoji ocenjevalca Načini konstruktivnega spoprijemanja z nesrečno zaljubljenostjo: – preusmeritev k drugemu cilju (poiščemo si drugega partnerja), – odložitev potrebe za nekaj časa (v miru premislimo, čakamo, da čas prinese svoje), – iskanje socialne opore (poiščemo podporo prijateljev, v njihovi družbi se sprostimo, z njimi se pogovarjamo o problemu, lažje pozabimo na ljubezenski neuspeh), – drugi odgovori po presoji ocenjevalca.	
6. raven	2 presoji in pojasnitvi, 3 predlagani načini konstruktivnega spoprijemanja	5
	2 presoji in 2 pojasnitvi, 2 predlagana načina konstruktivnega spoprijemanja	4
5. raven	2 presoji in 1 pojasnitev, 2 predlagana načina konstruktivnega spoprijemanja	3
	2 presoji in 1 pojasnitev, 1 predlagan način konstruktivnega spoprijemanja ali 2 presoji, 2 predlagana načina konstruktivnega spoprijemanja	2
	2 presoji ali 1 presoja s pojasnitvijo ali 2 predlagana načina konstruktivnega spoprijemanja	1

OPOMBA: Za celoten esej lahko kandidat dobi **1 dodatno točko** v skladu z merili v Predmetnem izpitnem katalogu 2013, str. 9.

2. naloga

Raven	Navodila za točkovanje	Točke
	ZNANJE: Poimenovanje in opis elementov modelnega učenja: <i>Pozornost:</i> učenec je pozoren na modelovo vedenje in ga zazna. <i>Zapomnitev:</i> učenec informacije o vedenju shrani v dolgotrajni spomin. <i>Izvajanje:</i> učenec vedenje, ki si ga je zapomnil, vadi. Lahko vedenje vadi le na miselni ravni s predstavljanjem ali pa takoj posnema. <i>Motivacija:</i> za posnemanje je pomembno učenčevo pričakovanje posledic, ki bi jih imelo zanj takšno vedenje.	
2. raven	poimenovanje in opis vseh elementov modelnega učenja	4
	poimenovanje in opis 3 elementov modelnega učenja	3
1. raven	poimenovanje ali opis vseh elementov ali poimenovanje in opis 2 elementov	2
	poimenovanje ali opis 3 elementov ali poimenovanje in opis 1 elementa	1
	RAZUMEVANJE IN UPORABA Značilnosti učenca, ki vplivajo na posnemanje: – če je učenec manj samozavesten, bo prej posnemal vedenje drugih (samozavest), – konformni učenci prej posnemajo vedenje drugih (konformnost), – če si učenec zelo želi priznanja drugih, če je bil v preteklosti nagrajen za posnemanje drugih (želja po nagradi in odobravanju) ... – drugi smiselni odgovori po presoji ocenjevalca. Značilnosti modela, ki vplivajo na posnemanje: – hitreje posnema vedenje, za katero je bil model nagrajen, saj predvideva, da bo tudi sam deležen nagrade (posledice vedenja modela), – učenci prej posnemajo model, ki mu želijo biti podobni, ker je privlačen, cenjen (privlačnost, ugled modela), – če modelovo vedenje pritegne pozornost (opaznost vedenja modela), – če je model učencu podoben po spolu, starosti, značaju, vedenju ..., se učenec z njim lažje identificira in ga prej posnema (podobnost modela z učencem), – drugi smiselni odgovori po presoji ocenjevalca.	
4. raven	pojasnitev 4 značilnosti (vključene značilnosti učenca <i>in</i> značilnosti modela) OPOMBA: Ocena 4 ali 5 točk je odvisna od kakovosti odgovora.	4–5
3. raven	pojasnitev 3 značilnosti (vključene značilnosti učenca <i>ali</i> značilnosti modela)	3
	pojasnitev 2 značilnosti ali navedene 3 značilnosti	2
	pojasnitev 1 značilnosti ali navedeni 2 značilnosti	1

Raven	Navodila za točkovanje	Točke
	SINTEZA IN VREDNOTENJE Presoja pozitivnih posledic za socializacijo z utemeljitvami, npr.: – modeli so dober zgled ustreznega vedenja: ker kažejo vedenje, ki je družbeno zaželeno, – modeli izvajajo nove oblike vedenja, ki jih otrok lahko posnema: s tem se širi pestrost vedenjskih vzorcev in odzivov, – modeli ustrezno komunicirajo in konstruktivno rešujejo konflikte: učenci vidijo, kako se spopasti s težavami socialno sprejemljivo, – modeli se zdravo prehranjujejo, gibajo, preživljajo prosti čas ...: s tem spodbujajo učence k temu, da se redno gibljejo, zdravo hranijo ..., – drugi smiselni odgovori po presoji ocenjevalca. Presoja negativnih posledic za socializacijo z utemeljitvami, npr.: – modeli so lahko zgled za nesocializirano vedenje: prikazujejo delikventno vedenje, neustrezne načine zadovoljevanja potreb, – modeli komunicirajo neustrezno in se vedejo nekonstruktivno: otrok posnema preklinjanje, izsiljevanje ..., – modeli se ne prehranjujejo zdravo, kadijo, so opiti, nimajo zdravega življenjskega sloga: učenci tako vedenje posnemajo, – modeli so z neustreznimi načini vedenja prišli do nekih ugodnosti, npr. s krajami, grožnjami, izsiljevanjem ...: učenec poskuša enako priti do svojih ciljev, – drugi smiselni odgovori po presoji ocenjevalca.	
6. raven	presoja 2 pozitivnih in 2 negativnih posledic z utemeljitvami	5
	presoja 3 posledic z utemeljitvami (zajete pozitivne in negativne posledice)	4
5. raven	presoja 3 posledic z 2 utemeljitvama	3
	presoja 3 posledic ali presoja 2 posledic z utemeljitvama	2
	presoja 2 posledic ali presoja 1 posledice z utemeljitvijo	1

OPOMBA: Za celoten esej lahko kandidat dobi **1 dodatno točko** v skladu z merili v Predmetnem izpitnem katalogu 2013, str. 9.

3. naloga

Raven	Navodila za točkovanje	Točke
	ZNANJE Oprelitev vrednot: – Vrednote so posplošeni cilji, ki jih cenimo, želimo in se zanje zavzemamo. – Vrednote so vedno pozitivne, zaželene, nekaj, za kar se je treba zavzemati. – Drugi smiselni odgovori po presoji ocenjevalca. OPOMBA: Zadostuje 1 ustreza opredelitev vrednot. Navedba vrednot, npr.: varnost, denar, delavnost, družinska sreča, znanje, harmonija ... (Upoštevamo vrednote iz katere koli kategorije.) Kategorije vrednot: 1) hedonske, 2) potenčne, 3) moralne vrednote oziroma vrednote dolžnosti in odgovornosti, 4) vrednote izpolnjenosti in dovršitve posameznikove eksistence	
2. raven	opredelitev vrednot, navedene 3 vrednote, poimenovane 4 kategorije	4
	opredelitev vrednot, navedene 3 vrednote, poimenovane 3 kategorije	3
1. raven	opredelitev vrednot, navedeni 2 vrednoti, poimenovani 2 kategoriji	2
	opredelitev vrednot, navedeni 2 vrednoti ali opredelitev, poimenovani 2 kategoriji ali navedeni 2 vrednoti, poimenovani 2 kategoriji	1
	RAZUMEVANJE IN UPORABA Ponazoritev vedenja odrasle osebe v prostem času za vsako kategorijo vrednot, npr.: – <i>Hedonske vrednote</i>: popoldneve preživlja v gostinskem lokalu s prijatelji; ob hrani in pijači več ur gleda TV ... – <i>Potenčne vrednote</i>: prosti čas izkoristi za delo, saj želi več zaslužiti; je član različnih klubov in organizacij, v katerih kandidira za vodstvene funkcije ... – <i>Moralne vrednote</i>: sodeluje v dobredelnih akcijah; prosti čas dejavno preživlja z družino ... – <i>Vrednote izpolnjenosti in dovršitve posameznikove eksistence</i>: ceni znanje, zato se ves čas izobražuje; trudi se uresničiti svoje zmogljivosti ...	
4. raven	ustrezni primeri za 4 kategorije vrednot	4–5
	OPOMBA: Ocena 4 ali 5 točk je odvisna od kakovosti odgovora. Če kandidat opisuje lastnosti namesto vedenja, je ocenjen na 3. ravni.	
3. raven	ustrezni primeri za 3 kategorije vrednot	3
	ustrezna primera za 2 kategoriji vrednot	2
	ustrezen primer za 1 kategorijo vrednot	1

Raven	Navodila za točkovanje	Točke
	SINTEZA IN VREDNOTENJE Presoja vpliva dejavnikov socializacije na razvoj vrednot z utemeljitvami, npr.: – <i>družina</i>: ker usmerja otrokovo vedenje; vpliva na otrokov odnos do stvari in ljudi; starši so model, po katerem se otrok zgleduje, – <i>vrstniki</i>: zaradi radovednosti ljudje preizkušajo različne dejavnosti, ki so značilne za socialne skupine, ki jim pripadajo, – <i>družbeni sistem</i>: vrednote, ki so v družbi cenjene, usmerjajo vedenje ljudi; vplivajo na oblikovanje stališč do aktualnih družbenih dilem ..., – <i>šolski sistem</i>: v učnih načrtih so vsebine, ki razvijajo vrednote; v šolah so različne dejavnosti, pri katerih učenci lahko pokažejo znanje, talente ..., – <i>učitelji</i>: predstavljajo model za razvoj nekaterih vrednot; ker s povratnimi informacijami vplivajo na čustveni in spoznavni razvoj, hkrati spodbujajo zaželene oblike vedenja ..., – <i>mediji</i>: posredujejo informacije, modele, po katerih se ljudje zgledujejo ..., – <i>religija</i>: usmerja k nekaterim dejavnostim, ki jih ljudje cenijo ..., – drugi smiselni odgovori po presoji ocenjevalca.	
6. raven	3 presoje z utemeljitvami	5
	3 presoje z 2 utemeljitvama OPOMBA: Če kandidat za različne presoje navaja enako utemeljitev, je odgovor ocenjen na 5. ravni.	4
5. raven	2 presoji z utemeljitvama	3
	2 presoji z 1 utemeljitvijo	2
	1 presoja z utemeljitvijo ali 2 presoji	1

OPOMBA: Za celoten esej lahko kandidat dobi **1 dodatno točko** v skladu z merili v Predmetnem izpitnem katalogu 2013, str. 9.

4. naloga

Raven	Navodila za točkovanje	Točke
	ZNANJE Poimenovanje začetnika psihoanalize: Sigmund Freud Opredelitve: – <i>zavest</i>: vsebine, ki se jih v nekem trenutku zavedamo, – <i>predzavestno</i>: latentno prisotno v zavesti; vsebine, ki se jih v nekem trenutku ne zavedamo, a lahko postanejo zavedne, – <i>nezavedno</i>: vsebine, ki niso dostopne zavesti; del duševnosti, ki ga sestavljajo potlačene vsebine.	
2. raven	poimenovanje in opredelitve vseh 3 pojmov	4
	poimenovanje in opredelitvi 2 pojmov ali opredelitve vseh 3 pojmov	3
1. raven	poimenovanje in opredelitev 1 pojma ali opredelitvi 2 pojmov	2
	opredelitev 1 pojma	1
	RAZUMEVANJE IN UPORABA Načini delovanja nezavednega, ponazorjeni s primeri, npr.: – <i>govorni spodrsaljaji</i>: npr. »Otroke je treba spodbijati (ups, spodbujati) na vseh področjih,« reče vzgojitelj, ki zagovarja strogo vzgojo, a tega na srečanju psihologov ne namerava poudarjati ... (namesto nameravanega izrečemo nasprotno – to, kar smo si želeli, o čemer smo razmišljali), – <i>spodrsaljaji v vsakdanjem življenju, pozabljanje, izgubljanje ...</i>: npr. Moški, ki se mu zdijo sestanki nekega odbora nesmiselni, vedno pozabi priti na sestanek. Ko se nekoč končno spomni in pride na sestanek, pa ugotovi, da je prišel dve uri prepozno ..., – <i>nevrotični simptomi; duševne motnje</i>: npr. Dekle je naveličano skrbi za svoja ostarela starša, želi si, da bi imela vsaj nekaj časa tudi zase ... Te misli so zanjo nevzdržne in družbeno nesprejemljive, zato nastopi potlačitev. Nekega dne pa ne more več premikati rok (histerični simptom) ..., – <i>sanje</i>: npr. Ženska, ki ne more imeti otrok, sanja, da je noseča ... (sanje služijo zadovoljujejo želje, predvsem tiste, ki v stvarnosti ne smejo ali ne morejo biti uresničene), – <i>nezavedna motivacija</i>: npr. Dijak je med poukom glasen, daje pripombe, vstaja ... Nezavedna motivacija njegovega vedenja je lahko želja po vzburjanju pozornosti, ki je doma ni deležen ..., – drugi smiselni odgovori po presoji ocenjevalca.	
4. raven	navedeni in s primeri ponazorjeni 3 načini	4–5
	OPOMBA: Ocena 4 ali 5 točk je odvisna od kakovosti primerov.	
3. raven	navedena in s primeroma ponazorjena 2 načina	3
	navedeni 3 načini ali navedena 2 načina, 1 ponazorjen s primerom	2
	navedena 2 načina ali naveden in s primerom ponazorjen 1 način	1

Raven	Navodila za točkovanje	Točke
	SINTEZA IN VREDNOTENJE Kritika psihoanalize: – pretirano poudarja vpliv nezavednega in zanemarja pomen zavestne motivacije (kritika s strani humanistične smeri), – spoznanja temeljijo na proučevanju ljudi z različnimi duševnimi težavami, za psihologijo je pomembnejše, da proučuje zdrave, polno delujoče ljudi (kritika s strani humanistične smeri), – subjektivnost uporabljenih raziskovalnih metod, npr. analiza sanj, študije primerov ... (kritika s strani vedenjske psihologije), – ozko razumevanje nezavednega kot posledice potlačitve nesprejemljivih vsebin; na nezavedni ravni lahko potekajo tudi nekateri spoznavni procesi (kritika s strani kognitivne smeri), – drugi smiselni odgovori po presoji ocenjevalca. OPOMBA: Odgovor je ustrezen, tudi če kandidat ne poimenuje psihološke smeri, povezane z navedeno kritiko. Presoje prispevka psihoanalize k razvoju psihologije, npr. – opozori na pomen nezavednih procesov in mehanizmov pri razumevanju posameznika, – začetki proučevanja duševnega razvoja v otroštvu, – pomembna za razumevanje psihičnega izvora duševnih motenj, – eden prvih psihološko usmerjenih modelov psihoterapije, – drugi smiselni odgovori po presoji ocenjevalca.	
6. raven	2 kritiki in 3 presoje	5
	1 kritika in 3 presoje ali 2 kritiki in 2 presoji	4
5. raven	1 kritika in 2 presoji ali 3 presoje	3
	1 kritika in 1 presoja ali 2 presoji	2
	1 kritika ali 1 presoja	1

OPOMBA: Za celoten esej lahko kandidat dobi **1 dodatno točko** v skladu z merili v Predmetnem izpitnem katalogu 2013, str. 9.